

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatum Serie Vigesimo-Octavo De Matrimoniis, &
Sponsalibus, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Qualiter dubia impotentia perpetua impedimentum sit Matrimonij
contrahendi, vel saltem illius vsus. §. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76659](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76659)

huic matrimonio interfit, sicuti bene docent Maiol. de irregulari. lib. 3. cap. 2. §. num. 16. Sanch. d. disp. 106. num. 6. & segg. Gutier. d. cap. 1. §. num. 2. & seqq.

§. VI.

Qualiter impotentia perpetua impedimentum sit matrimonij contrahendi?

- 1 Si matrimonium sumatur pro traditione corporis ad prolem generandam, ut frequenter sumitur, non solum iure positivo, sed naturali impedimentum prestat impotentia perpetua. Secus si matrimonium sumatur pro quadam confederatione.
- 2 Aliqui affirmant hanc confederationem verum matrimonium constituere.
- 3 Oppositum verius est.
- 4 Satis sit fundamentum Basilij.

1 Si matrimonium sumatur, ut communiter sumitur pro traditione corporis ad prolem generandam, omnes fere Doctores conveniunt non solum iure positivo, sed naturali non posse cum impotentia perpetua coeundi contrahi, quia nequit illa impotentia affectus le ad copulam obligare, ut colligitur ex tota causa 33. quest. 1. Et ex toto titulo. de Frigidis. & maleficiat. Et ex motu proprio Sixti V. edito anno 1587. At si matrimonium sumatur pro quadam confederatione ad simultaneam habitationem, obsequiorumque communicationem secluso incontinentiam periculo, non videtur ex impotentia ad coitum irritari, tamen omnino dissuadendum sit, sic pluribus comprobatur Sanch. lib. 7. disp. 97. à n. 5. & Gut. de matrim. cap. 114. à numero 1. Et colligitur ex cap. consultatori. Et cap. laudabilem de frigidis, & maleficiat. Et c. 2. 33. quest. 1. Et ex dicto motu proprio Sixti V. Et ex lege regia 1. tit. 9. part. 4. ibi: [Per si quisieren callat su embargo, y viuir en vno no como marido y mujer para a yuntarse carnalmente, mas como hermanos puedan lo fazer.]

2 Controuersa autem est. An illa societas, & confederatio verum matrimonium constituat tam iure naturæ, quam Ecclesiastico. Affirmare videtur Paludan. in 4. d. 34. quest. 2. Antonin. 3. part. 1. cap. 22. §. 3. Veracruz in suo speculo coniug. 1. part. art. 38. Petr. Sotus lect. 5. de matrim. cap. 3. Medina lib. 5. de continentia, cap. 74. quibus fauet D. Thom. in 4. d. 34. q. 1. art. 2. ad 4. & 3. part. quest. 29. art. 2. prout eos refert, & sequitur Basil. Ponce. lib. 7. de matr. cap. 56. Mouetur ex dicto cap. consultatori, & cap. laudabilem de Frigidis, & maleficiat. & ex dicto motu proprio Sixti V. ubi supponitur, quod inter impotentes matrimonium contrahi in ordine ad castitatem videndum. Ratione à priori suam sententiam Basilij confirmat, quia de essentia matrimonij tantum est mutua coniunctio animorum in naturalem vitæ societatem cum diversitate sexus: at hæc coniunctio stare optime potest cum impotentia ad coitum, ergo impotentia ad coitum matrimonio non obest. Consequentia, & minor legitimæ sunt. Maiorem in qua est difficultas sic probat; quia commune est, & satis à Doctores receptum dominium rei ab usu illius distingui. Potest ergo coitus impotens dominium sui corporis alteri tradere, tamen illius usum non tradat. Ergo esse corpus impotens ad usum ob stare nequit dominij translationi. A posteriori probat Basilij, quia nullum sacramentum esse potest, si illi desit materia necessaria, ut patet in Baptismo, Penitentia, Eucharistia, & Confirmatione. At hoc Sacramentum Matrimonij consistere potest absque potentia ad copulam, ut contingit, cum hæc impotentia matrimonio iam contracto superuenit. Ergo.

3 Ceterum omnino dicendum est talem confederationem verum matrimonium non esse non solum iure Ecclesiastico, quod mihi certissimum est, sed etiam iure naturali. Quæ fuit sententia Bonavent. in 4. d. 34. art. 2. quest. 1. Nauar. cap. 2. 2. num. 60. & lib. 4. consil. titulo. de frigidis, & maleficiat. consil. 3. numero 2. in secunda edit. Matien. Rub. gloss. 1. num. 196. tit. 1. lib. 5. collect. Barboza leg. 1. part. 1. num. 95. Solutio matrim. Gutier. de matrim. cap. 114. num. 1. Coninch. disputat. 31. dub. 7. concl. 1. num. 76. Gaspar Hurtado, disp. 22. difficult. 4. num. 10. Valq. 3. part. disp. 125. cap. 7. Sanch. plures refert lib. 7. disp. 97. art. 2. colligiturque ex dicto motu proprio Sixti V. absolute desinens impotentes ineptos esse ad matrimonium contrahendum, idque satis insinuat in cap. consultatori. Et c. laudabilem, de Frigidis, & maleficiat. ubi absque vlla distinctione matrimonij ad copulam, vel ad castitatem conueniendum deciditur stante impotentia non posse coniugem haberi ut uxorem. Ratio vero videtur manifesta, quia matrimonium primo, & per se institutum est ad honestam humani generis propagationem, ut constat ex illo Genes. 2. ubi dicitur Propter hanc relinquit homo patrem, & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una, &c. At coniugis impotens nequit tradere sui corporis dominium ad prædictam propagationem, tamen tradat, uti seruas ad rerum domesticarum obsequium,

ergo nequit verum matrimonium constituere. Præterea si prædicta confederatio esset verum matrimonium, pater cum filia, frater cum sorore contrahere possent, siquidem inter ipsos mutua obligatio sibi inuicem obsequendi, & alendi potest intercedere. Item ex mutuo consensu dissolui hoc matrimonium posset, cum solum ob bonum prolis, & in ordine ad illam indissolubile censetur. Deinde adulterium non esset accessus ad aliam, siquidem non traditur corpus, cuius alter habeat dominium. Quæ certe absurda sunt. Et quamuis Basilij illis respondere intendat, credo intentionem non esse affectum.

Fundamentum, quo mouetur Basil. leuissimum est. Dicitur namque matrimonij essentiam esse animorum, corporumque coniunctionem in naturalem vitæ societatem, humanique generis propagationem, ut colligitur ex definitione matrimonij communiter approbata, & satis indicata ab Alexand. III. in cap. illud quoque, 11. de præsumptionibus, dicente esse coniunctionem maris, & femine, & ex fine ad quem esset institutum. Et licet dominium rei ab usu illius distinguiatur, at nequit tradi dominium, quia tradatur ius, & potestas illa re vtendi, tamen ex alio capite contingat cum potestatem ligari, & usum illius impediri, ut cunctis in iis qui matrimonium contrahunt sub voto castitatis, vel sub promissione inuicem facta castitatem viuendi. Minus efficax est ratio à posteriori. Aliud enim est fieri matrimonium, & Sacramentum, aliud esse matrimonium factum. Ad matrimonium Sacramentumque constituendum necessarium requiritur corpus generationi aptum, quia debet tradi illius dominium in ordine ad generationem, secus verò post matrimonium contractum, quia dominium semel traditum non perit per eam potentiam generandi, cuius iudicium manifestum est, quia impotentibus, quibus impotentia contracto matrimonio superuenit licet tactus, & amplexus, qui tamen non licent in qui cognita impotentia contraherent, ut tradit Sanch. plures refert lib. 7. disp. 103. num. 4. Gutier. cap. 114. numero 3.

§. VII.

Qualiter dubia impotentia impedimentum sit matrimonij contrahendi, vel saltem illius usus?

- 1 Dubius de impotentia necessario abstinere debet à matrimonij contractu sub graui culpa.
- 2 Si non obstante dubio contrahat non solum reddere, sed & petere potest, ut Ecclesia constet, an valide contraxerit.
- 3 Si dubitetur, an matrimonium consummauerit, & re diligenter examinata dubium vinci nequit, sententia ferenda est pro matrimonij valore.
- 4 Quando dubium est, an præcesserit impotentia, vel subsecuta fuerit matrimonium, assensus plures satis probatiui præsumi debere præcessisse.
- 5 Verior est opposita sententia.
- 6 Præcedit doctrina, quando post longum tempus à matrimonij contractu allegatur impotentia.
- 7 Quando est dubium, an impotentia naturalis, vel accidentalis sit, præsumi accidentalis debet.

Dubius de impotentia esse potest. Primum, an sit vera impotentia? Secundum, an præcesserit, vel subsecuta sit matrimonium?

Dubius de impotentia necessario abstinere debet, sub graui culpa à matrimonij contractu, tum ob grauem iniuriam, quam alteri coniugis potenti irrogat, ut ex certa sententia tradit Sanch. disp. 103. in fine. Gutier. de matr. cap. 116. in fine num. 3.

Quod si non obstante eo dubio contrahat non solum reddere, sed & petere potest, ut Ecclesia constet, an valide, vel inualide contraxerit, sicuti prædicti Doctores aduertunt. Si verò intra triennium quod ab Ecclesia conceditur ad hanc inuestigationem non poterit matrimonium consummatione iudicio Ecclesie separandum esse, quia præsumitur cum impotentia perpetua contraxisse.

At si dubitetur, an matrimonium consummauerit, & re diligenter examinata vinci dubium nequit, sententia ferenda est pro matrimonij valore, quia vult quisque præsumitur potens, dum contrarium non probatur, ut docuit Innocent. in cap. 1. n. 3. de frigidis, & maleficiat. Dominicus Sotus in 4. d. 34. q. unica art. 2. ver. prologus, & alij quos congerit Sanch. supra n. 3. Gutier. cap. 126. n. 2.

Rursum cum de impotentia constat, dubitatur autem an præcesserit, vel subsecuta fuerit matrimonium, variant Doctores, ut videre est apud Sanch. lib. 7. disp. 103. à n. 1. Et quidem siue impotentia proveniat ex frigiditate naturæ, siue proveniat ex maleficio, siue ex humana industria, debere præsumi

matrimonij contractam præcessisse asserunt satis probabiliter Host. eni. in sum. de frigidis, & maleficiat. & quæ impotentia num. 7. Et in cap. fraternitatis, num. 4. eodem tit. ibique communiter scribentes Montaluis in leg. 4. & leg. 7. ad finem tit. 8. par. 4. Gregor. Lopez leg. eodem tit. & par. verbo de salenburgo. Matien. Rub. gloss. 1. num. 20. tit. 1. lib. 5. collect. Mascard. lib. 12. cap. 8. num. 3. & alij plures relati à Sanch. dicta disput. 103. num. 2. Quorum fundamentum est. Nam impotentia quæ est à natura semper præsumitur fuisse, cum ea quæ à natura proveniunt perpetua sint, impotentia verò accidentalis, est per se non præsumatur adesse, nisi dum fuerit probata; ac postea quod in præsentem constat eam adesse, & solum dubium est an matrimonium præcesserit, vel subsequuta sit, expedit præsumptionem sumere, quæ coniugibus, proli, & matrimonio favorabilior sit: at prædictis favorabilior est, si præsumatur impotentiam præcessisse. Quippe potest coniux potens aliam matrimonium inire & prolem generare, vitæque periculum accedendi ad non suam. Ergo &c.

7 Nihilominus verior mihi videtur sententia Ant. de Butrio in cap. Fraternitatis. num. 20. de frigid. & maleficiat. præsumi debere impotentiam quamcumque matrimonio subsecutam esse, non præcessisse, & de impotentia accidentali proveniente scilicet ex maleficio, vel morbo; vel ab effluo membri docuit Sanch. dicta disput. 103. num. 5. Gutier. dicto cap. 116. num. 3. Et enim unusquisque præsumi debet à natura potens, dum contrarium non probatur. Ergo asserenti illam impotentiam coniugis ante matrimonium fuisse, cum id non constet incumbit onus probandi, quod si probationi succumbit præsumendus est fuisse potens, atque adeo matrimonium ritè contractum esse. Neque est periculum accedendi ad non suam, cum iure optimo præsumere debeat suam esse. Potius namque in dissolutione matrimonij hoc periculum reperitur, si fortè potens alteri copulatus, cum dubium maximum sit an sit prior ligatus.

8 Prædicta doctrina procedit, quando post longum tempus, scilicet post aliquot annos à matrimonij contractu allegatur impotentia. Nam si illud, ac matrimonium contractum est impotentia opponatur, eaque constet confensa est matrimonium præcessisse. Non enim brevi tempore præsumi quis potest ex vno ad aliud extremum transire, uti notatur Sanchez, & Gutier. loc. alleg.

9 Quando verò dubium est, an impotentia naturalis, vel accidentalis sit semper præsumenda est accidentalis, quia dum contrarium non constat, non est præsumendum naturam defecisse. Sic Sanch. & Gutier. supra.

§. VIII.

Qualiter coniugi tam potenti, quam impotenti liceat aduersus matrimonium proclamare?

- 1 Coniugi potenti licitum est proclamare aduersus impotentem quocumque tempore.
- 2 Mulieri alleganti viri impotentiam transacto bimestri à matrimonio contracto, & copula attentata deneganda est audientia, quousque triennium transeat.
- 3 Qualiter coniugi impotenti liceat reclamare explicatur.

Hæcque diximus, qualiter impotentia impedimentum præstat matrimonio contrahendo: superest dicendum qualiter sic contractum dissolvendum sit. Cum autem ea dissolutione regulariter incipiat à coniugum querela, ut potè quibus est impotentia notior, examinandum est qualiter proponi possit? Et quidem coniugi potenti licitum esse proclamare aduersus impotentem manifestum est, cum sua maxime interfit non esse impotentem alligatum. Sed quo tempore proclamare debeat ut audiarum non satis constat. Nam in cap. 1. de frigidis, & maleficiat. denegatur audientia mulieri alleganti viri impotentiam, si initio matrimonij hoc est post unum, vel duos menses à contracto matrimonio, & copula attentata non proclamauerit. At in cap. fin. eodem tit. auditur mulier reclamans post octo annos. Et cap. fraternitatis, eodem, auditur reclamans post multos, & merito: quia quod nullum est tractu temporis conualescere non potest.

Dicendum igitur est mulieri alleganti viri impotentiam transacto bimestri à matrimonio contracto, & copula attentata audientiam denegandam esse, non quidem absolute, sed quousque triennium transeat, quia præsumitur verum non dicere, siquidem ita serè proclamauerit. Cito enim, & in paruo tempore (ait Pontifex) scire potuit, si secum vir coire potuisset. Excepit tamen nisi per signa certa, & euidencia, vel verosimiliter euidencia impotentiam se offerat probare; tunc enim triennium expectandum non est, sed statim audiri debet, quia cessat falsitatis presumpcio, in qua decisio Pontificis niebatur, uti pluribus comprobat Sanchez lib. 7. disp. 109. num. 5. Gutier. cap. 110. num. 20. Notantur

dixi transacto bimestri à matrimonio contracto, & copula attentata. Nam esto lex regia 6 rit. 8. part. 4. solum unicum menssem concedat, standum est decisioni cap. 1. de frigid. & maleficiat. bimestre concedentis. Hoc autem bimestre computandum est à die, quo vir post matrimonium contractum copulam intentauit, ut colligitur ex dicto cap. 1. dum eam rationem ferotinae proclamationis redit, quod citò mulier nosse posset, an vir secum coire potuisset; hoc namque nullo modo scire potuisset, nisi vir copulam intentasset. Ergo à tempore nixus copulæ, & attentatæ bimestre computandum est, ut rectè Gloss. in sum. verbo quod autem, in fine 33. q. 1. Et in cap. laudabilem, verbo celebrati de frigidis, & maleficiat. Et ibi Innocent. & Hostiens. statim in princ. Anton. de Butrio, n. 10. Alexand. de Neuo num. 10. Sanch. lib. 7. disp. 109. num. 4. Gutier. cap. 120. num. 19. Transacto autem triennio conceditur mulieri audientia, tamen per signa dubia impotentiam probare intendens, iuxta Textum in cap. fraternitatis. Et cap. fin. de frigidis, & maleficiat. Sicque huiusmodi Textus qui videbantur oppositi conciliat Sanch. dicta disp. 109. num. 14. cui adhæret Gutier. cap. 120. num. 27.

Quoad coniugem impotentem attinet, si periculum incontinentiæ timeat, nisi dissolutionem matrimonij procuret, receptum à Doctoribus est reclamare posse, eo quòd tunc nequeat cum coniuge simul habitare, eamque ut forem habere. Quod si prædictum periculum absit (quod raro contingit) distinguendum est, si tempore contractus matrimonij suam impotentiam ignoravit optimè reclamare potest, ne cogatur onera matrimonij sustinere, uxoremque alere, ut colligitur ex cap. 1. de frigidis, & maleficiat. ubi vir propriam frigiditatem allegavit. Et idem est si impedimentum se teneat ex parte feminae, eo quòd absque periculo corporali nequit apta reddi viri congressui reclamare potest, ne viro tanquam capiti subiciatur, cum tamen caput non sit. At si tempore contractus matrimonij suæ impotentia conscientis fuerit, neque reuente coniuge potente separationem procurare, quia ratione deceptionis facta, & iniuriæ irrogatæ, videtur obligationem suscepisse omnia onera matrimonij sustinendi: sicut hæc omnia docet Sylvest. verb. Matrimonium 8. q. 16. dicto 11. Sanch pluribus relatis disp. 114. num. 5. & seqq. Gutier. de matr. cap. 121. num. 13.

§. IX.

Quæ probatio requiratur, ut matrimonium dissolui possit ob impotentiam?

- 1 Probationes exigenda sunt quoad fieri possit clariores.
- 2 Expenduntur signa impotentia.
- 3 Si impotentia signa sint certa, & euidencia, statim absque alia probatione, alioque termino spectato coniugum dissolvendum est.
- 4 Si signa verosimilia sint, ita ut impotentiam morte aliter certam demonstrent, non est expectandum triennium.
- 5 In prædicto casu non requiritur iuramentum coniugum, & septima manus propinquorum, est aliquibus contrarium placeat.
- 6 Si signa impotentia dubia tantum sint, & vnus coniux impotentiam faceret, alius negat, seruanda est forma statuta in cap. laudabilem de frigid. & maleficiat.
- 7 Si elapsi triennio adhuc veritas cognosci non potest, regulariter pro matrimonio sententia ferenda est.
- 8 Quod si vterque coniux impotentiam faceret, plures consent non esse concedendum triennium, sed tempus arbitrium.
- 9 Opposita sententia verior est.
- 10 Satis est fundamento opposito.
- 11 Ultra triennium requiritur iuramentum vtriusque coniugis, & alia conditiones.

Dissolutio matrimonij grauissima est, vtpotè in qua verisatim non leue animarum periculum, ideòque oportet iudicem nimis circumspexitum esse, & probationes exigere quoad fieri possit clariores. Ut docet Glossa in cap. fin. in fine de frigid. & maleficiat.

Signa igitur impotentia in triplici sunt differentia. Quædam certò, & euidenter concludunt. Quædam verosimiliter. Quædam dubiè, & presumpciue tantum. Quæ sunt distinctio Anton. de Butrio in cap. laudabilem de frigid. & maleficiat. num. 14. Et ibi Præposit. num. vlt. Et Alexand. de Neuo, num. 6. & 17. & aliorum, quos refert, & sequitur Sanch. disp. 107. num. 2. Gutier. de matr. cap. 120. num. 2. Basil. Ponce, lib. 7. cap. 66. num. 2. Signa euidentia sunt ex parte viri, si testiculis careat, si virilia sint amputata, si omnino sicca ita ut erigi ad coitum nequeant. Ex parte feminae si ita aetata est, ut iudicio Medicorum à nullo viro absque manifesto periculo cognosci valeat. Verosimilia censentur ex parte viri, quando aliquot membrum ad copulam erigitur, & ex parte